

Co robić, a czego nie robić? *Medytacje o życiu godziwym* Tadeusza Kotarbińskiego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Lombard, *Przeżyj to sam*.
- Kotarbiński Tadeusz, *Medytacje o życiu godziwym*, Warszawa 1986.
- Kotarbiński Tadeusz, *Medytacje o życiu godziwym*, Warszawa 1986.
- Berge Lars, *Dobry wilk. Tragedia w szwedzkim zoo*, Wołowiec 2019.

Co robić, a czego nie robić? *Medytacje o życiu godziwym* Tadeusza Kotarbińskiego

Źródło: domena publiczna.

Od co najmniej dwóch tysięcy lat toczy się refleksja etyczna nad tym, co robić, a czego nie robić. Powstają miliony książek. Jeszcze więcej poświęca się czasu na wykłady i dyskusje, a mimo to kondycję moralną ludzkości trudno uznać za doskonałą. Wojny nie ustają, wzajemne mordy z najbardziej małosłownych powodów są elementem ludzkiej codzienności. Agresywna gospodarka wyniszcza ekosystem.

Z drugiej strony *ludzi dobrej woli jest więcej*¹, a przynajmniej dość, by bezinteresowna pomoc wydarzała się każdego dnia, by rodziły się dzieci i były otaczane miłością. Dość, by poszukiwać kolejnych rozwiązań etycznych dylematów.

Czy warto zatem poświęcać czas i energię na refleksję dotyczącą moralnego wymiaru naszego życia, skoro jej oddziaływanie na nas i innych jest ograniczone?

A jednak – czy zadajemy sobie podobne pytanie odnośnie wymiaru biologicznego naszego życia: czy warto każdego dnia sięgać po pokarm, niekiedy z trudem zdobyty, skoro i tak niewątpliwie i nieodwołalnie czeka nas śmierć? Z perspektywy etycznej życie jest darem. Od naszej troski o niego zazwyczaj zależy całkiem sporo.

Według Tadeusza Kotarbińskiego nasz wybór dotyczy przede wszystkim tego, czy to życie będzie godziwe, czy niegodziwe, czyli czy zbliżymy się do pełni człowieczeństwa, czy od niej oddalimy.

Polski filozof i jego filozoficzna spuścizna to przykład niezachwianej wiary w to, że o istotności ludzkiego życia decydują wartości, jakie człowiek poprzez swoje działania uobecnia, sprawia, że one wydarzają się w świecie, a to, że każdy z nas ma tylko skończoną ilość lat do przeżycia, nie zmienia tego, że waga naszych wyborów i tego, czy stajemy po stronie dobra czy zła, jest nieskończenie ważna.

Twoje cele

- Poznasz okoliczności i cel powstania *Medytacji o życiu godziwym* Tadeusza Kotarbińskiego.
- Poznasz wybrane treści z *Medytacji o życiu godziwym*: trzy znaczenia pojęcia etyka, pojęcie realizmu praktycznego, postulat *dobrej roboty* oraz interpretację hasła *życia zgodnego z naturą* w ujęciu Tadeusza Kotarbińskiego.
- Dokonasz analizy tekstu filozoficznego oraz wybranych tekstów kultury ze względu na zawarte w nich treści etyczne.

Przeczytaj

Kto medytuje o życiu godziwym?

Medytacje o życiu godziwym były emitowane jako cykl audycji radiowych z prof. Tadeuszem Kotarbińskim, drukowane w odcinkach o „Życiu Literackim”, następnie wydano je w 1966 roku w postaci książkowej. Stały się także kanwą spektaklu granego w gdańskim teatrze.

Pierwsza część *Medytacji* nosi tytuł *Pogwarki na rozdrożach*. W ten sposób Autor metaforycznie odniósł się do złożoności ludzkiej egzystencji, czyli *wędrówki poprzez labirynt ścieżek porozwidlanych*.

Do kogo Tadeusz Kotarbiński adresował miniwykłady?

((Tadeusz Kotarbiński

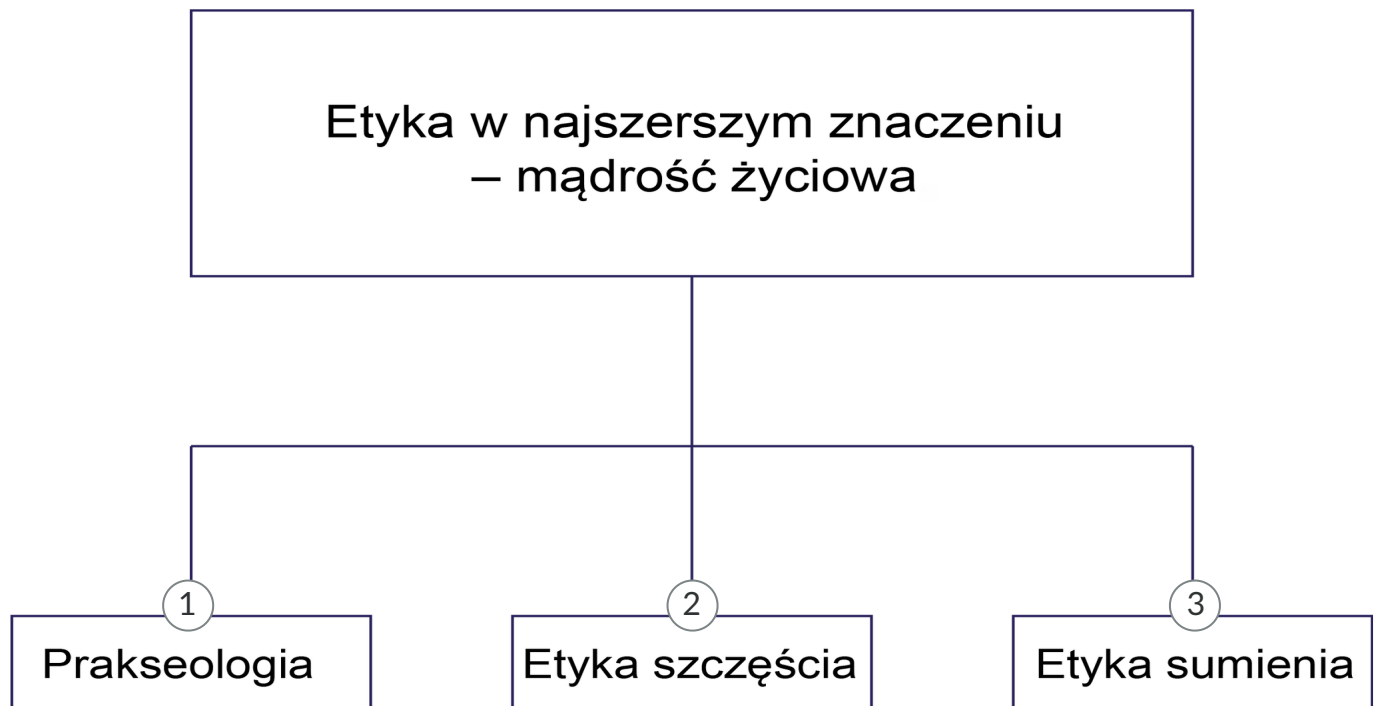
Medytacje o życiu godziwym

Do każdego, kogo nęka to samo: Co robić, a czego nie robić w obliczu głównych danych powszechnego doświadczenia? A do nich należą: trwanie o długości skończonej, radość i cierpienie, współobecność istot zdolnych do przeżywania tych przeżyć, napór sił obcych, ukochanie kogoś lub czegoś, głos sumienia i zdolność do wyboru decyzji, działania niosącego ze sobą odpowiedzialność.

Źródło: Tadeusz Kotarbiński, *Medytacje o życiu godziwym*, Warszawa 1986, s. 9.

Profesor wierzył, że rozumny namysł potrafi wesprzeć zagubione serce, czyli mógłby być pomocny dla osób wybierających *umyślny kres* zamiast *dzielnego czynu*, ukazując im alternatywy wobec samobójczej decyzji. Nie przekreślał możliwości naprawczego oddziaływania rzetelnego namysłu na ludzi, którzy lekceważą sobie ład społeczny. Do swoich rozważań zapraszał zwykłych, przyzwoitych ludzi, którzy gotowi są skorzystać z każdej okazji do nabrania lepszego rozeznania o wartościach.

Czym zajmuje się etyka?

1

Prakseologia

Prakseologia – ma charakter techniczny, wskazuje, jak osiągać określone cele

2

Etyka szczęścia

Etyka szczęścia – niekiedy zwana felicytologią, zajmuje się poszukiwaniem i wskazywaniem dróg ku *celom godnym naczelnego wyboru*

3

Etyka sumienia

Etyka sumienia – nazywana przez T. Kotarbińskiego *etyką po prostu*, ma charakter ostrzegawczy, odnosi się do działania człowieka jako źródła cierpienia lub oporu wobec cierpienia

Antyczna **etyka** skupiała się na kwestii szczęścia: jak je osiągać w obliczu nieuchronnej śmierci. Jednak fakt, że człowiek spędza życie wśród innych, determinował to, że jego wysiłki, by osiągnąć własne szczęście, siłą rzeczy dotyczyły też innych ludzi.

Dlatego naturalnym komponentem rozważań nad [eudajmonią](#) stała się etyka w sensie najwęższym – w ujęciu T. Kotarbińskiego – podejmująca kwestię sumienia. Odpowiadająca na pytanie, jakie działania są haniebne, a jakie czcigodne, jakie zalety warto w sobie rozwijać, a jakie tępić, skoro nasza kondycja moralna wpływa na jakość życia innych osób, a kondycja moralna innych osób wpływa na nasze życie.

Skoro właściwe cele życia i samowychowania zostaną wskazane – człowiek rozumny stara się osiągnąć je poprzez właściwie dobrane środki, w ten sposób rozwijając myśl [prakseologiczną](#). Konsekwentnie wiedzona myśl etyczna w jakiejś mierze zawsze osiąga trzy wymiary, dotycząc kwestii szczęścia, sposobów działania i aktywności sumienia.

Jaki jest sens ludzkiego życia – jakie cele warto sobie stawiać?

Pieter Bruegel, *Kraina szczęśliwości*, 1567

Czy sytość sprzyja godziwemu życiu?

Źródło: domena publiczna.

Tadeusz Kotarbiński odróżnia pytanie o cel ludzkiego życia od pytania o sens ludzkiego życia. To pierwsze jest dla niego ujęciem metaforycznym. Wprost można mówić tylko o celu określonych działań, a *żyć* nie oznacza *działać*.

Ponadto można wyróżnić pytanie o cel życia w ogóle lub o cel życia konkretnej osoby. W pierwszym wypadku – zdaniem filozofa – czyni się założenie o istnieniu jakiejś siły kierowniczej w procesach życiowych (np. Boga) oraz w tym, że kierunkowość jest cechą nie tylko istnienia poszczególnych bytów, ale także całości złożonej z tych poszczególnych życiowych procesów – co wyraża się w koncepcji ewolucji.

Gdy człowiek poszukuje celu własnego, jednostkowego życia, może podążać dwoma wyżej wskazanymi tropami. Może wskazać cel poprzez odwołanie się do jakiejś wyższej woli

kierowniczej lub do sił nieosobowych kierujących życiem wszystkich żyć. Wszelako – zdaniem T. Kotarbińskiego – zazwyczaj rozważaniom o celu własnego życia oddają się ludzie:

((Tadeusz Kotarbiński

Medytacje o życiu godziwym

(...) którym nie wystarcza zwykła wegetacja, zwykłe trwanie, zwykłe zabiegi o podtrzymanie egzystencji, albo których nie zadowala życie z dnia na dzień, albo którzy pragną, by ich działania przydały się komuś do czegoś, przy tym nie byle komu do byle czego, lecz komuś wyróżnionemu – do jakichś osiągnięć godnych poświęcenia im prac i wysiłków.

Źródło: Tadeusz Kotarbiński, *Medytacje o życiu godziwym*, Warszawa 1986, s. 19.

I ten rodzaj poszukiwań – wg filozofa – nie znajdzie adekwatnych odpowiedzi na gruncie ogólnym, czyli na gruncie pytań i odpowiedzi o cel życia o ogóle.

Dlatego też należałoby raczej mówić o poszukiwaniu przez ludzi sensu własnego życia niż jego celu, poszukiwaniu tego, co nada znaczenie własnej egzystencji, co wyraża się w stawianiu sobie celów, na realizację których warto w stopniu najwyższym poświęcać czas i energię oraz własne talenty.

Jakie pytania sobie stawiamy?

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D12zASyyc>

Źródło: licencja: CC BY 4.0, muzyka: "Sneaky Snitch" Kevin MacLeod, incompetech.filmmusic.io.

Film pod tytułem Cel a sens życia.

Słownik

etyka

dział filozofii obejmujący różnorodne teorie dotyczące ludzkiego działania ze względu na wartość dobra i zła

eudajmonia

(gr. εὐδαιμονία, *eudaimonía*) pojęcie wywodzące się ze starożytnej filozofii, oznaczające szczęście jako cel ludzkiego życia, rozmaicie szczegółowo dookreślane przez poszczególnych filozofów

medytacje

o sensie filozoficznym to głębokie rozważania wybranego problemu, charakteryzujące się bardzo dużym skupieniem badacza; najbardziej znanym w piśmienniczej tradycji filozoficznej przykładem medytacji są *Medytacje o pierwszej filozofii* Kartezjusza

pogwarki

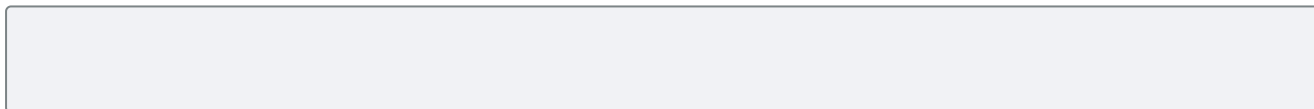
pogawędki, rozmówki

prakseologia

dział etyki obejmujący rozważania nad doborem środków do realizacji wybranych celów

Polecenie 1

Odsłuchaj fragment *Medytacji o życiu godziwym* i zastanów się, czy Tadeusz Kotarbiński zaleca człowiekowi życie zgodne z naturą.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PhSvWhf5d>

Tadeusz Kotarbiński

Hasło życia zgodnego z naturą

Od setek, a nawet już od tysięcy lat rozlega się z ust wielu myślicieli hasło życia zgodnego z naturą. Co o nim sądzić? Już o samym postawieniu tego pytania zdradza się przyjęty milcząco sąd, iż niesie ono ze sobą treść w pełni określoną, sąd mylny oczywiście. Albowiem i to hasło dzieli los wspólny krótkich sentencji obiegowych: zaletę zwięzłości okupują one wadą wieloznaczności, w danym przypadku nader wyraźnej. Kto mianowicie szerzy hasło życia zgodnego z naturą, ten bądź domaga się uzgodnienia działań z tokiem procesów wszechświata, bądź namawia do tego, by się wzorować na trybie żywota stworów przyrody pozaludzkiej, bądź żąda przystosowania działań do natury człowieka jako takiego, do istoty tkwiącego w nim człowieczeństwa. (...)

Powodzenie społeczeństw ludzkich wymaga czego innego, nieraz czegoś kontrastowo innego niż to, czego wymagają odziedziczone popędy, ukształtowane wedle warunków przetrwania gatunku w przedkulturowych czasach. Tak samo powodzenie poszczególnego indywiduum ludzkiego innych domaga się gwarancji. Nie możemy budować nadziei na ustalonej instynktownej motywacji działań, co zapewnia, jak wolno się domyślać, sprawność funkcjonowania społeczeństwom bobrów, pewnego gatunku wróbli budujących wspólne olbrzymie gniazda, pszczoł, termitów. Musimy dążyć do oparcia współdziałań i stosunków międzyludzkich na kierownictwie świadomym, pokonując w trudzie i zmaganiach powstające na tej drodze dysharmonie i antagonizmy.

Rozum do tego jest potrzebny i charakter, odpowiednie, kulturowe usposobienie woli. A są to cechy swoiste człowieczeństwa, cechy znamienne dla natury ludzkiej niejako, jeżeli wolno użyć tego słowa w takim kontekście. i tak jedynie rozumiane hasło życia zgodnego z naturą nadaje się do przyjęcia dla człowieka, który pragnie naprawdę być człowiekiem.

Tadeusz Kotarbiński, *Medytacje o życiu godziwym*, Warszawa 1986, s. 39-43.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 2

Wskaż filozofów starożytnych, których przekonania na temat natury ludzkiej przypominają ci przytoczone rozważania.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Przypomnij sobie tytuł ogólny książki: *Medytacje o życiu godziwym*, oraz tytuł jej pierwszej części: *Pogwarki na rozdrożach*, i zestaw je ze sobą. Jak sądzisz, czy zastosowane formy językowe wskazują na poważne teoretycznofilozoficzne ambicje autora, czy raczej na intencje popularyzacji określonych poglądów etycznych?

Poniższe cytaty przyporządkuj do etycznych obszarów refleksji (scharakteryzowanych przez T. Kotarbińskiego):

etyka sumienia

„Bogów nie trzeba się lękać. Śmierci nie ma co się lękać. Dobro łatwo zdobyć. Cierpienie łatwo znieść ”
(*Tetrafarmakon* Epikura)

felicytologia

„(...) cnót natomiast nabywamy dzięki uprzedniemu wykonywaniu czynów [etycznie dodatnich], jak się to dzieje także i w dziedzinie innych sztuk. Tych bowiem rzeczy, których trzeba się nauczyć, by je wykonywać, tych uczymy się właśnie przez ich wykonywanie; tak np. budowniczowie kształcą się budując domy, a cytryści - grając na cytrze. Tak samo stajemy się sprawiedliwi postępując sprawiedliwie, umiarkowani przez postępowanie umiarkowane, mężni przez mężne zachowywanie się. ”
(Arystoteles, *Etyka Nikomachejska*)

prakseologia

„Strach jest największym grzechem. Prawie każde zło na świecie ma źródło w tym, że ktoś się czegoś boi. ”
(L. M. Montgomery, *Błękitny zamek*)

Ćwiczenie 3

Uzupełnij tekst *Realizm praktyczny*

„Czas już wielki scharakteryzować postawę zasadniczą, z której zamierzamy rozważać możliwości programu życiowego. Nazywamy ją realizmem praktycznym i radzi będziemy, jeżeli jej charakterystyka usprawiedliwi wybór tej nazwy. (...)

Do naczelných kanonów tego kierunku należy liczenie się z . „Chciej, co możesz” – radzi pewien poeta-myśliciel, przeciwstawiając się pogoni za kapryśną nieprzemyślaną zachcianką. (...) Realista uczy tedy umiejętności poprzestawania na tym, co się ma, w sytuacjach, kiedy zryw ku zmianie trąci . Nie doradza on jednak zasadniczego . Przeciwnie, domaga się zmiany umyślnej, jeżeli stan informacji wskazuje na to, że obstawanie przy istniejącym *status quo* prowadziłoby do pogorszenia sytuacji. (...)

Obca mu jest postawa w takiej czy innej postaci, na przykład wyrażającej się w hasłach „raz się żyje”, „hej, używajmy żywota”, w programie „wyżycia się w pełni” lub maksymalizacji rozkoszy choćby kosztem cierpienia, w dyrektywie rozwijania jak najbogatszej i jak najoryginalniejszej twórczości za wszelką cenę, na przykład twórczości artystycznej za cenę – jak w przypadku Fausta – zaprzędania duszy diabłu. (...)

A na pytanie, czy warto żyć, głównie walcząc ze , realista praktyczny odpowie pytaniem, czy nie jest zadaniem nieskończenie interesującym i wystarczającym do uzasadnienia jego wyboru zaopiekować się skutecznie istotami godnymi umiłowania, dając im skuteczną przed tym wszystkim, co im grozi?”

fantasmagorią

złem

dobroczynności

nauczkę

ekstazą

wrogami

liberalizmu

zachłanności

stresem

konserwatyzmu

ochronę

możliwościami

Tadeusz Kotarbiński, *Medytacje o życiu godziwym*, Warszawa 1984, s. 34-36.

Ćwiczenie 4

Wskaż wśród poniższych zdań te, które błędnie charakteryzują postawę realizmu praktycznego.

- ☐ Realizm praktyczny to postawa właściwa rewolucjonistom.
- ☐ Realizm praktyczny trudno połączyć z postawą hedonizmu konsumpcyjnego.
- ☐ Realizm praktyczny uczy pokory i konformizmu.
- ☐ Realizm praktyczny to hamulec rozwoju.
- ☐ Realizm praktyczny jest postawą ludzi służących innym.

Uzupełnij teksty *Hasło dobrej roboty* i *Instynkt walki*.

Hasło dobrej roboty

„Hasło dobrej roboty ma powab w oczach osób aktywnych. A porywa takie osoby bądź po prostu chęć robienia czegoś godnego , bądź wielkość i nowość, a więc wybitnie twórczy charakter spodziewanego osiągnięcia, bądź perspektywa dania wyrazu odrębnym cechom własnej , bądź wreszcie samo mistrzostwo techniczne, piękno znakomicie skutecznego i sprawnego wykonywania działań przedsięwziętych. (...)”

Instynkt walki

„Bez wątpienia bowiem są te motywacje, które mają charakter bezosobistego oddania się przedmiotowi własnego ukochania. Przy takim stosunku do sprawy, kiedy komuś jej oddanemu idzie wyłącznie o rzecz samą, np. o realizację umiłowanej idei, np. idei powszechnej opieki społecznej, niwelacji różnic rasowych, opanowania przez ludzkość klęsk epidemicznych itp. – przy takim, najwyższej klasy, stosunku do sprawy nie ma miejsca na zabieganie o własne, osobiste nad kimś innym ani w ogóle o własną wyróżnioną zasługę – a tym bardziej – .

Tadeusz Kotarbiński, *Medytacje o życiu godziwym*, Warszawa 1986, s. 49, 58.

Znajdź w internecie i odsłuchaj piosenkę zespołu Lombard *Przeżyj to sam*.

((Lombard

Przeżyj to sam

Na życie patrzysz bez emocji
Na przekór czasom i ludziom wbrew
Gdziekolwiek jesteś, w dzień czy w nocy
Oczyrna widza oglądasz grę

Ktoś inny zmienia świat za ciebie
Nadstawia głowę, podnosi krzyk
A ty z daleka, bo tak lepiej
I w razie czego nie tracisz nic

Przeżyj to sam, przeżyj to sam
Nie zamieniaj serca w twardy głąz
Póki jeszcze serce masz

Widziałeś wczoraj znów w dzienniku
Zmęczonych ludzi wzburzony tłum
I jeden szczegół wzrok twój przykuł
Ogromne morze ludzkich głów

A spiker cedził ostre słowa
Od których nagła wzbierała złość
I począł w tobie gniew kiełkować
Aż pomyślałeś milczenia dość

Źródło: Lombard, *Przeżyj to sam*.

Zwróć uwagę, w jaki sposób podmiot wypowiedzi motywuje odbiorcę do działania. Następnie odpowiedz na pytania:

1. Czy można uznać, że podmiot wypowiedzi w utworze muzycznym nawołuje do dobrej roboty o którymkolwiek z wymienionych przez Tadeusza Kotarbińskiego rozumieniu?
2. Czy obecny w piosence rodzaj motywacji do działania można uznać za najszlachetniejszy wg kryteriów Kotarbińskiego?

Przypomnij sobie audiobook dotyczący hasła życia zgodnie z naturą. Następnie zamieszczone poniżej teksty połącz z rodzajami rozumienia hasła życia zgodnego z naturą, jakie wyszczególnił T. Kotarbiński.

wzorowanie się na trybie żywota stworów przyrody pozaludzkiej

„Ucz się od mrówki. Bezrobocie potęguje lenistwo, a lenistwo tworzy niedostatek. »Idź do mrówki, leniwcze, przypatrz się jej postępowaniu, abys zmądrzał«(Przypowieści Salomona 6,6). Najpierw o naturalnym życiu, a później także o duchowym.”
(aktywnechrześcijaństwo.pl)

przystosowanie działań do natury człowieka jako takiego, do istoty tkwiącego w nim człowieczeństwa

„Zanim przejdziemy do zasadniczego wątku artykułu, przypomnijmy, że natura ludzka jest zawsze naznaczona płciowością i że realizuje się w postaci męskiej bądź żeńskiej. Nie ma natury ludzkiej »w ogóle«, a wszelkie zawirowania, jakie niekiedy mają miejsce, są jakimś psychologicznym odejściem od tego, co naturalne. Człowiek jest zawsze człowiekiem-mężczyzną albo człowiekiem-kobietą i właśnie jako istota płciowa wchodzi w relacje z innymi ludźmi oraz uczestniczy w życiu społecznym. Płciowość przenika całego człowieka i ma odniesienie do wszystkiego, co go dotyczy. Właściwe rozumienie płciowości ma więc fundamentalne znaczenie dla pełnienia ról społecznych zawsze naznaczonych płciowością oraz dla zrozumienia faktu komplementarności, czyli uzupełniania się mężczyzny i kobiety w ich bytowości. Inaczej możemy powiedzieć, że warunkiem właściwego odczytania zadań wyznaczonych przez naturę i jej »piętna«, jakim jest płciowość, jest odkrycie swojej tożsamości przez kobietę i mężczyznę. Dodajmy jeszcze,

uzgodnienia działań z tokiem procesów
wszechświata lewy

że człowiek poprzez ciało – ciało
określonej płci – wyraża siebie oraz
komunikuje się z innymi ludźmi i dlatego
musi szukać specyficznych sposobów
porozumiewania się z drugim
człowiekiem oraz specyficznych form
działania, co ma kolosalne znaczenie dla
jego bycia w małżeństwie i rodzinie,
właśnie jako kobiety i mężczyzny oraz
pełnienia wyznaczonych mu ról: żony,
męża, matki, ojca.”
(prasa.wiara.pl)

„Życie w harmonii z naturą jest kluczem,
dzięki któremu odkrywa się większość
uroków codziennego życia. Dlatego
najważniejsze jest, aby zrozumieć tę
prostą zasadę, że naturalny porządek
rzeczy to zbiór powtarzających się
rytmicznie procesów, wpływających na
stan naszego zdrowia, siłę fizyczną
i równowagę duchową. Mechanizm
funkcjonujący w przyrodzie oddziałuje
na samopoczucie człowieka, będącego
częścią świata. Aby lepiej poznać
otaczającą nas rzeczywistość
i dostosować rytm pracy oraz swój
własny tryb życia, należy posiadać
odpowiednią wiedzę z zakresu tych
zjawisk, które mają na to największy
wpły.”
(rytmnatury.pl)

Przeczytaj fragment reporterskiej książki *Dobry wilk*. Następnie odpowiedz na pytanie, jak można ocenić opisane przedsięwzięcia, odwołując się do przekonań Tadeusza Kotarbińskiego.

((Lars Berge

Dobry wilk. Tragedia w szwedzkim zoo

Na wybiegu dla wilków w Kolmården organizowano szkolenia z zarządzania i organizacji. Na przykład pracownicy firmy telekomunikacyjnej mogli nauczyć się od wilków, jak lepiej ze sobą współpracować i przyciągnąć więcej klientów. Nawet najwyższe władze polityczne kraju zwróciły się o wsparcie do zwierząt w Kolmården, aby skuteczniej kierować krajem. W tym samym roku, w którym nastąpił atak wilków, zoo odwiedzili pracownicy Ministerstwa Przemysłu z ówczesną minister Annie Lööf na czele. Z pomocą delfinów urzędnicy mieli się szkolić w komunikacji i informacji zwrotnej. Tę szeroko komentowaną wizytę można by uznać za dowód na to, że we współczesnym społeczeństwie wpływy zwierząt sięgają aż do sfer rządowych.

Źródło: Lars Berge, *Dobry wilk. Tragedia w szwedzkim zoo*, Wołowiec 2019, s. 183.

Praca domowa

Medytacje o życiu godziwym to cykl krótkich, 10-minutowych, audycji radiowych Tadeusza Kotarbińskiego. Przygotuj 5-minutowy odcinek audycji radiowej lub prezentacji na YT pt. *Spotkanie z „Medytacjami o życiu godziwym” w pierwszej połowie XXI wieku* – daj w niej wyraz temu, jak odbierasz filozofię praktyczną Tadeusza Kotarbińskiego i jak oceniasz sens spotkania z nią z perspektywy młodego człowieka żyjącego współcześnie.

Dla nauczyciela

Autor: Ewa Orlewicz

Przedmiot: Filozofia

Temat: Co robić, a czego nie robić? *Medytacje o życiu godziwym* Tadeusza Kotarbińskiego

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Elementy historii filozofii.

13. Filozofia analityczna. Uczeń:

4) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: Problemy filozofii Bertranda Russella, Z głównych zagadnień filozofii George’a Edwarda Moore’a, Dociekania filozoficzne Ludwiga Wittgensteina, O tak zwanych prawdach względnych Kazimierza Twardowskiego, Zagadnienia i kierunki filozofii Kazimierza Ajdukiewicza, *Medytacje o życiu godziwym* Tadeusza Kotarbińskiego, O metafizyce, jej kierunkach i zagadnieniach Tadeusza Czeżowskiego.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne (językiem ucznia):

- Poznasz okoliczności i cel powstania *Medytacji o życiu godziwym* Tadeusza Kotarbińskiego.
- Poznasz wybrane treści z *Medytacji o życiu godziwym*: trzy znaczenia pojęcia etyka, pojęcie realizmu praktycznego, postulat *dobrej roboty* oraz interpretację hasła *życia zgodnego z naturą* w ujęciu Tadeusza Kotarbińskiego.

- Dokonasz analizy tekstu filozoficznego oraz wybranych tekstów kultury ze względu na zawarte w nich treści etyczne.

Cele operacyjne. Uczeń:

- poznaje okoliczności i cel powstania *Medytacji o życiu godziwym* T. Kotarbińskiego;
- poznaje trzy znaczenia pojęcia etyka, pojęcie realizmu praktycznego, postulat dobrej roboty oraz interpretację hasła *życia zgodnego z naturą* w ujęciu T. Kotarbińskiego;
- analizuje wybrane teksty kultury ze względu na treści etyczne.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Co robić, a czego nie robić? *Medytacje o życiu godziwym* Tadeusza Kotarbińskiego”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i wykonanie ćwiczenia numer 2, 3 i 4 w zakładce „Sprawdź się”.

Faza wprowadzająca:

1. Prowadzący zajęcia loguje się na platformie. Na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika wyświetla temat lekcji, następnie omawia cel zajęć i informuje uczniów o ich

planowanym przebiegu. Wspólnie z uczniami ustala kryteria sukcesu.

2. **Dyskusja wprowadzająca.** Nauczyciel, za pomocą raportu dostępnego w panelu użytkownika, weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji: sprawdza, kto wykonał zadane ćwiczenie. Wybrany uczeń rozpoczyna wstępną dyskusję wokół tematu lekcji, przedstawiając i uzasadniając swoje stanowisko. Po zakończeniu dyskusji chętna/wybrana osoba przedstawia wnioski.

Faza realizacyjna:

1. **Metoda akwarium.** Nauczyciel prosi uczniów, by podzieli się na dwie grupy. Informuje, że będą uczestniczyć w dyskusji na temat: Czy zgadzasz się z cytatem zawartym we wprowadzeniu, że *ludzi dobrej woli jest więcej?* Wyjaśnia, że ten typ dyskusji określany jest jako akwarium.
Nauczyciel przedstawia zasady: pierwsza grupa siada w kręgu i dyskutuje na zadany temat (jeśli uczniowie nie potrafią sami znaleźć argumentów, nauczyciel może na początku udzielić im podpowiedzi zadając pytania). W tym samym czasie druga grupa zajmuje miejsca dookoła i obserwuje przebieg dyskusji. Jej zadaniem jest analiza doboru i skuteczności argumentów, przestrzegania zasad i ogólnego przebiegu debaty. Nauczyciel wyznacza dokładny czas dyskusji.
Po zakończeniu debaty uczniowie mogą zamienić się rolami. Następnie nauczyciel prosi wybranych/chętnych uczniów o dokonanie oceny umiejętności prowadzenia dyskusji, trzymania się tematu, doboru argumentów itp. kolegów z grupy dyskutującej
2. **Praca z multimediami.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej materiał z sekcji „Audiobook”. Wybrany uczeń odczytuje treść polecenia: 1. Odsłuchaj fragment *Medytacji o życiu godziwym* i zastanów się, czy Tadeusz Kotarbiński zaleca człowiekowi życie zgodne z naturą. Czy jego wskazówki przypominają Ci przekonania na temat natury ludzkiej któregoś ze starożytnych filozofów? Klasa dzieli się na grupy i opracowuje propozycje odpowiedzi. Przedstawiciel wskazanej grupy prezentuje propozycję rozwiązania zadania, a pozostali uczniowie komentują. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia odpowiedzi uczniów, udzielając im informacji zwrotnej.
3. **Ćwiczenia przedmiotowe.** Nauczyciel wyświetla treść ćwiczenia nr 1. Uczniowie rozwiązują je indywidualnie, a następnie omawiają odpowiedzi na forum klasy.
4. Uczniowie dobierają się w pary i wykonują ćwiczenia nr 5-8. Następnie konsultują swoje rozwiązania z inną parą uczniów i ustalają jedną wersję odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji zawarty w sekcji „Wprowadzenie” i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego się uczniowie nauczyli?
2. Nauczyciel zadaje uczniom pytania: Jakie były okoliczności i cel powstania *Medytacji o życiu godziwym* Tadeusza Kotarbińskiego?
Jak prezentuje się sposób na życie zgodne z naturą w ujęciu Tadeusza Kotarbińskiego?

Praca domowa:

1. Wybierz i opisz jeden przykład (z literatury, teatru, kina lub sztuk pięknych), który może być ilustracją do wybranego przez ciebie pojęcia, które poznałeś w sekcji „Przeczytaj”.
2. *Medytacje o życiu godziwym* to cykl krótkich, 10-minutowych, audycji radiowych Tadeusza Kotarbińskiego. Przygotuj 5-minutowy odcinek audycji radiowej lub prezentacji na YT pt. *Spotkanie z „Medytacjami o życiu godziwym” w pierwszej połowie XXI wieku* – daj w niej wyraz temu, jak odbierasz filozofię praktyczną Tadeusza Kotarbińskiego i jak oceniasz sens spotkania z nią z perspektywy młodego człowieka żyjącego współcześnie.

Materiały pomocnicze:

- Gadacz T., *Historia filozofii XX wieku*, Kraków 2009.
- Baer U., *Gry dyskusyjne*, Lublin 2000.
- Tadeusz Kotarbiński, *Sprawność i błąd (Z myślą o dobrej robocie nauczyciela)*, Warszawa 1957.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Audiobook” do podsumowania lekcji.